

Романюк К. А.,

студентка 1 курсу магістратури

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ: 65 РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Статтю присвячено результатам діяльності Організації Американських Держав. Автор досліджує ключові питання розвитку організації та розглядає її досягнення у сфері міжнародно-правового регулювання.

Ключові слова: Організація Американських Держав, міжнародна організація, право міжнародних організацій, міжнародне право.

Постановка проблеми. Організації Американських Держав у цьому році виповнилося 65 років. Як найстаріша регіональна організація в світі вона святкує свій ювілей із гордістю за отримані досягнення і впевненістю за майбутні.

Ця унікальна організація понад півстоліття враховує і визначає спільні нагальні потреби та спрямовує шляхи розвитку як окремих держав, окремих американських регіонів, так і всієї західної півкулі.

Сьогодні Організація Американських Держав (ОАД) об'єднує 35 незалежних держав Північної та Південної Америки та є основним урядовим, політичним, правовим і соціальним форумом півкулі. Статус постійних спостерігачів мають 67 держав, серед них Україна (з травня 1994 року), і Європейський Союз (ЄС).

Але такою вона стала не відразу.

Свідченням цього є тривалий шлях, який було пройдено з 1889 року: від ідеї, висловленої на першій Панамериканській конференції, – і до поважної регіональної організації сьогодні.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій свідчить, що серед представників доктрини значна увага міжнародно-правовим аспектам діяльності Організації Американських Держав була приділена в роботах М. Антасова, Б. Гвоздарьова, С. Гоніонського, У. Фостера, А. Капустіна, В. Вольського, С. Кальдера та інших.

Метою статті є розгляд й аналіз досягнень Організації Американських Держав та її місця у становленні й розвитку регіональної правової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні ОАД – міжнародна організація, існування якої є необхідною умовою забезпечення миру й безпеки, заснованих на моральному порядку на справедливості. Головною метою держав, починаючи з Панамериканського союзу 1889 року, було створення організації для досягнення мирного і справедливого порядку, сприяння взаємній солідарності, укріплення співробітництва й захисту суверенітету держав-учасниць, їх територіальної цілісності і незалежності.

Важливою подією стала IX міжнародна конференція американських держав, що відбулась в Боготі (Колумбія) у 1948 році (30 березня–02 травня), на якій за ініціати-ви Сполучених Штатів під гаслом панамериканської ідеї

було прийнято Статут ОАД (30 квітня 1948 року). У цій історичній для західної півкулі події взяли участь США та всі латиноамериканські країни (за виключенням Нікарагуа). Статут ОАД набув чинності у грудні 1951 року.

Варто звернути увагу на те, що роботи з розбудови і розширення сфери дії Організації та юридичного закріплення цих результатів продовжувалися ще досить тривалий час. Згодом до Статуту ОАД були внесені зміни такими документами: Протоколом, підписаним у 1967 році в Буенос-Айресі, який набув чинності в лютому 1970 року; Протоколом, підписаним у 1985 році в Картахені, який набув чинності в листопаді 1988 року; Протоколом, підписаним у 1993 році в Манагуа, який набув чинності в січні 1996 року; Протоколом, підписаним у 1992 році у Вашингтоні, який набув чинності у вересні 1997 року [1].

Сьогодні головним гаслом в діяльності ОАД є підтримка демократії, захист прав людини, укріплення безпеки та сприяння розвитку в західній півкулі.

Слід наголосити на особливостях діяльності ОАД, якими вона відрізняється від багатьох регіональних міжурядових організацій.

У першу чергу це стосується функціональної складової – діяльності її структурних підрозділів, їх компетенції та досягнутих результатів роботи.

У питаннях досягнення головної мети – підтримки і розвитку демократії – велике значення відіграє *Відділ із підтримки демократії*, завданнями якого є укріплення демократичних засад у країнах-членах, розробка та впровадження механізмів запобігання і вирішення конфліктів. Відділ здійснює програми з надання допомоги зацікавленим державам-членам у просуванні діалогу та мирного вирішення спорів. Важливим аспектом у діяльності Відділу виступає реалізація освітніх програм із профілактики та вирішення конфліктів.

Основними напрямками діяльності Відділу, за допомогою яких досягається максимальний ефект, виступають спеціальні місії. Можна відзначити їх діяльність у кількох державах, зокрема наступних:

– Нікарагуа, де в 1989 році було створено Міжнародну комісію з підтримання миру і контролю для допомоги колишнім комбатантам та постраждалим у громадянській війні (Комісія діяла до 1995 року);

– Суринам, де в 1992 році була створена Спеціальна місія для підтримання мирних переговорів. Результатом роботи місії стало роззброєння партизан та розмінування значної частини території держави, а також надання допомоги уряду в реалізації мирних угод;

– Гаїті, де діяльність Міжнародної цивільної місії почалася в 1993 році, а після відновлення конституційного

режиму правління в жовтні 1994 року, діяльність місії була орієнтована на питання захисту прав людини і зміцнення інституційної системи (робота місії була завершена у 2000 році).

Слід також відзначити розробку спеціальних програм для держав-членів, таких як Програма підтримки мирного процесу у Гватемалі, Програма технічного співробітництва у питаннях підтримання миру в Нікарагуа та утворення Спеціальної Агенції для Національної програми правління в Болівії.

З 1995 року Відділ із підтримки демократії разом із Міжамериканською Радою Оборони відповідає за програму розмінування. Ця Програма була розроблена в 1991 році для реалізації у Коста-Ріці, Гондурасі, Гватемалі та Нікарагуа, а з часом була поширена на Перу, Еквадор і Колумбію.

З 1990 року Відділом із підтримки демократії було утворено 81 місію, що проводили спостереження під час виборчих процесів у регіоні, починаючи від аналізу майбутніх виборчих кампаній, підготовки виборів і до закінчення виборчого процесу [3, с. 75].

Друга складова діяльності ОАД – тематична, складається з низки питань: відстоювання прав корінних народів, вирішення територіальних суперечок, підтримка регіональних цілей у соціальних програмах, зміцнення прав осіб з обмеженими можливостями, запобігання обігу наркотичних речовин та зброї, боротьба із кіберзлочинністю.

Одним із актуальних свого часу було питання захисту жінок. У межах Організації було створено механізм контролю за виконанням *Міжамериканської конвенції про попередження, покарання і викорінення насильства щодо жінок*. Із моменту свого створення (у 1928 році) Міжамериканська комісія зі становища жінок працює над питанням зміцнення прав жінок. Результатом реалізації однієї з її ключових ініціатив стало прийняття в 1994 році *Міжамериканської конвенції про попередження і викорінення насильства щодо жінок*. Цей міжнародний договір є єдиним у своєму роді у світі. Конвенція була ратифікована 32 державами-членами ОАД та вплинула на зміну низки законів у багатьох державах-членах і підвищила усвідомлення того, що насильство над жінками є порушенням прав людини. Проте цілі конвенції досі не повністю реалізовані. Тому державами-учасницями Конвенції розроблено механізм подальшої систематичної оцінки її реалізації в країнах.

ОАД забезпечує необхідну підтримку державам-членам у створенні інституційного механізму та спрямування людського потенціалу для вирішення нових завдань. Із цією метою Генеральний секретаріат Організації співпрацює з державами-членами на їх прохання з метою сприяння здійсненню технічної реформи виборчої системи. ОАД також проводить тренінги для державних службовців у таких напрямках, як торгові переговори і пом'якшення наслідків стихійних лих [1].

Навчальні програми та стипендії ОАД надають багатьом громадянам регіону можливість розвивати наукові здібності і розробляти новітні проекти.

Під керівництвом ОАД та за допомогою інноваційних механізмів (насамперед Механізму багатосторонньої оцінки Міжамериканської комісії з боротьби зі зловживанням наркотичними засобами, Механізму подальшої діяльності щодо здійснення Міжамериканської конвенції

проти корупції) держави-члени намагаються досягти прогресу в боротьбі з розповсюдженням наркотиків, корупцією, насильством у сім'ї та іншими актуальними для регіону проблемами.

Разом із тим, слід наголосити, що свій шлях ОАД долає, маючи багаторічну історію розвитку. У ці часи були й значні досягнення у розвитку, й мали місце і кризові явища. І справді, ОАД роками не була спроможна прийняти ряд важливих рішень для розв'язання проблем запобігання регіональним конфліктам; інтервенціям США у внутрішні питання країн Латинської Америки; запобігання територіальним спорам, громадянським війнам тощо. Починаючи з 6-ї Генеральної сесії ОАД у 1976 році, держави Латинської Америки і Карибського басейну намагались дійти згоди щодо більш чіткого закріплення права кожної держави вирішувати питання свого державного і політичного устрою без усіякого втручання ззовні; суверенних прав держав на свої природні ресурси та інші. Проте це вже минулі сторінки діяльності.

Подолавши найбільш суттєві труднощі в рамках організації, держави ОАД спрямували свою увагу і діяльність на вирішення питань не лише щодо розвитку співробітництва, але й утвердження демократії, прийняття відповідних документів, мирного врегулювання спорів.

Сьогодні ОАД бере участь у розв'язанні найактуальніших проблем. У 2012 році в рамках організації було прийнято ряд важливих документів щодо прав людини, прав жінок та дітей, прав осіб африканського походження: Декларація про попередження і викорінення сексуальної експлуатації та контрабанди і торгівлі людьми, зокрема дітьми та підлітками; Декларація про визнання і заохочення прав осіб африканського походження в Америці; Декларація про заохочення дотримання прав жінки та гендерної рівності; Декларація про зміцнення Міжамериканської комісії у справах щодо жінок; Декларація про механізм здійснення Конвенції про попередження, покарання і викорінення насильства щодо жінок («Конвенція Белем-ду-Пара»).

У 2013 році ОАД продовжує активно розвивати питання захисту прав людини. 22 березня 2013 року у Вашингтоні відбулася Спеціальна сесія Генеральної асамблеї, на якій було розглянуто результати роботи Міжамериканської комісії з прав людини з метою зміцнення Міжамериканської системи захисту прав людини.

На сесії було прийнято рішення щодо активізації зусиль в області заохочення прав людини, в тому числі шляхом надання допомоги національним системам; досягнення повного фінансування Міжамериканської системи захисту прав людини в межах регулярного Фонду Організації американських держав без шкоди для фінансування інших мандатів Організації; прийняття керівних принципів Міжамериканського суду з прав людини в 2011–2015 роках.

Сесія закликала держави-учасниці ОАД ратифікувати або приєднатися до усіх Міжамериканських документів із прав людини.

Актуальними й перспективними напрямками співробітництва держав-учасниць у рамках ОАД визначено наступне:

- захист прав жінок: забезпечення гендерної рівності, економічних, соціальних і культурних прав;
- доступ до правосуддя;

- освіта та охорона здоров'я;
- питання щодо смертної кари в Міжамериканській системі прав людини;
- доступ до інформації про репродуктивне здоров'я;
- співпраця з Міжнародним кримінальним судом (Угода про співпрацю була підписана 26 квітня 2012 року).

Підсумовуючи результати діяльності ОАД за 65 років, варто їх ретроспективно оцінити.

Серед вагомих у сфері прав людини назвемо такі:

- прийняття Міжамериканської конвенції про попередження, покарання і викорінення насильства щодо жінок;
- створення Міжамериканської комісії зі становища жінок (1928 рік);
- прийняття Американської конвенції з прав людини (1969 рік);
- заснування Міжамериканського суду з прав людини (1978 рік);
- підписання Міжамериканської конвенції про міжнародне повернення дітей (1989 рік);
- підписання Міжамериканської конвенції про заборону міжнародної торгівлі неповнолітніми (1994 рік).

У сфері розвитку демократії назвемо наступні результати:

- прийняття Міжамериканської Демократичної Хартії;
- встановлення процедур, пов'язаних із реагуванням держав на недемократичне захоплення уряду в країнах-членах;
- врегулювання Відділом з підтримки демократії конфліктних ситуацій у державах-членах.

У сфері боротьби зі злочинністю і міжнародної безпеки наведемо такі вагомні результати:

- прийняття Міжамериканської конвенції про екстрадицію (1981 рік);
- створення Міжамериканської Комісії з Контролю за зловживанням наркотиками (1986 рік);
- прийняття Міжамериканської конвенції проти незаконного виробництва й обігу вогнепальної зброї, боеприпасів, вибухових та інших пов'язаних із цим речовин (1997 рік);
- прийняття Міжамериканської Угоди з боротьби із тероризмом (2002 рік);
- діяльність у рамках Міжамериканської комісії з боротьби зі зловживанням наркотичними засобами;
- діяльність ОАД в рамках Програми Кібернетичної безпеки в Північній і Південній Америці.

У соціально-економічній сфері серед важливих результатів наступні:

- створення Міжамериканської ради з комплексного розвитку (1996 рік);
- направлення місій спостерігачів у країни-члени для контролю за реалізацією мирних домовленостей і проведенням виборів.

Висновки. Таким чином, розглянувши результати діяльності Організації Американських Держав за останні 65

років, можна зазначити, що пошук правових рішень саме в рамках регіональної організації забезпечив досягнення державами-учасницями спільних цілей, зокрема щодо встановлення миру і безпеки, справедливого порядку, сприяння взаємній солідарності, укріплення співробітництва й захисту суверенітету держав-учасниць, захисту прав людини, захисту прав жінок та дітей, відстоювання прав корінних народів, вирішення територіальних суперечок, підтримки регіональних цілей у соціальних програмах, зміцнення прав осіб з обмеженими можливостями, запобігання обігу наркотичних речовин та зброї, боротьби із кіберзлочинністю.

Проаналізувавши особливості Організації Американських Держав, наголосимо, що не можна недооцінювати роль діяльності її структурних підрозділів. У свою чергу, про становлення і розвиток регіональної правової системи свідчать ефективні механізми, створені на основі норм міжамериканських документів.

Сьогодні перспективними напрямками діяльності є подальший розвиток й удосконалення міжамериканської правової бази, яка визначає вектори діяльності Організації.

Література:

1. Organization of American States [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp.
2. Устав Организации Американских Государств [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.lawrussia.ru/texts/legal_524/doc524a657x473.htm.
3. Mejias S.A. La OEA: un actor regional en la gestión de crisis. Logros y limitaciones [Текст] / S.A. Mejias // Realidades y perspectivas de la Gestión Internacional de Crisis. – 2008. – 611 p.
4. Inter-American Democratic Charter [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.educadem.oas.org/documentos/dem_eng.pdf.

Романюк К. А. Организация Американских Государств: 65 лет деятельности

Аннотация. Статья посвящена результатам деятельности Организации Американских Государств. Автор исследует ключевые вопросы развития организации и рассматривает ее достижения в сфере международно-правового регулирования.

Ключевые слова: Организация Американских Государств, международная организация, право международных организаций, международное право.

Romaniuk K. Organization of American States: 65 years of activity

Summary. The article is devoted to the results of the work of the Organization of American States. The author explores the key issues of the evolution of the organization and examines its achievements in the field of international legal regulation.

Key words: Organization of American States, international organizations, law of international organizations, international law.